

НЕ ЗАБУТИ НАМ ТІ РОКИ...

Автор - Півень Катерина, член гуртка «Літературне краєзнавство»,

учениця 9 класу Миколаївської ЗОШ I-III ступенів

Зачепилівського району Харківської області

Керівник: Чуб Тамара Миколаївна, керівник гуртка «Літературне краєзнавство»

Члени гуртка «Літературне краєзнавство» Миколаївської ЗОШ впродовж багатьох років підтримують зв'язок з нашим земляком Миколою Остаповичем Бахматом. Для нас він цікавий насамперед тим, що є автором кількох гумористичних та ліричних поетичних збірок. Нещодавно він поділився з нами своїми дитячими враженнями про тяжкі воєнні роки. І хоч на початок війни йому було небагато літ, та пам'ять зберегла ті події назавжди. Здається, то було тільки вчора...

«А народився я 4 квітня 1935 року. Дитинство своє пам'ятаю з того часу, коли йшла війна, і ми ждали німців. Мати із сусідкою були в хаті уже в сутінках, сиділи майже не розмовляючи, а десь під Красноградом гуркали гармати і дзеленчала шибка у вікні. Всі знали: завтра буде німець у нас. Ця тривога від старших передавалася і мені. Навіть гратися не хотілося. І спати лягали невесело, в тривожному очікуванні.

А вже вранці від Миколаївки посунули ворожі війська. Першим їхав на товстоногому коні із зав'язаним на вузол хвостом солдат у пілотці. Звісивши ноги, він байдуже дивився в наш бік і щось думав.

- Тікай геть від вікна, бо ще стрілятиме, - наказала мені мати.

А потім почалося: рубали фашисти садок, розводили вогнище, ловили курей з реготом по дворах... Ми, хлопчак, тоді бігали скрізь, бо було все нам цікаво. Де зупинились німці і їли на машині хліб з маслом, консерви, ми чекали: може, кинуть якусь пахучу баночку чи коробку з-під чогось. Раз якось опинилися ми біля Миколаївської школи, на подвір'ї якої за густими кущами бузку німці варили щось у походних кухнях, голосно розмовляли, реготали і, помітивши нашу присутність, лили в наш бік кип'яток... А вже коли відступали (це було десь у вересні, здається), то виганяли за собою і миколаївських людей. Побіля двору повільно їхали брички й вози, запряжені кіньми, коровами, з домашніми пожитками. Тут же пробігала німецька емка (автомашина) з відкритим тентом. Шофер у пілотці й офіцер про щось жваво розмовляли. Коли курява розвіялась з-під коліс, я побачив на дорозі перед двором щось чорне. Підбіг, а то був портфель. Він лежав у офіцера біля ніг, а дверці не прикриті були, тож він і випав. Не довго думаючи, я тут же схопив його. Заховав портфель під копицю сіна, обставлену снопами кукурудзи, побіг у хату і похвалився знахідкою матері й сестрі. Вони тут же схопилися:

- Ану пішли подивимося, що в ньому.

А там - портмоне із замочком, як тепер на куртках, якісь пляшечки, карта, з пригорща значків сіруватих (вони десь і досі лежать у племінника в дворі) і записна книжка, на деяких сторінках якої написані олівцем слова. Я їх так і не переклав з німецької мови. Нещодавно я цей блокнот віддав у Царичанський краєзнавчий музей. Мати й сестра риються у портфелі, а я із-за стіжка поглядаю на

дорогу. Бачу: легковичка швидко пробігла на Миколаївку, через кілька хвилин повертається на Зачепилівку.

- Шукають, - кажу матері. – Ховайте портфель! – і сам ховаюся у двір. Потім сусіди розповідали: під'їхала емка, вискакує офіцер, щось кричить, махає пістолетом, тупає ногами, а вони нічого не розуміють.

Звичайно, якби дізнались німці, хто схопив той портфель, то не подякували б, і я не писав би оці спогади. З тим портфелем я ходив пізніше у школу, він і досі висить у мене в сараї, як згадка про той неспокійний час. Минуло з півгодини, і німці зникли з села.

... Багато чого можна згадати про ті воєнні роки. Війна розбудила в людей, і особливо в молоді, дух патріотизму, войовничий запал. Діти грали «у війну», після школи хлопці рвалися у військові училища, зокрема, з нашого 10 А класу вступили в такі навчальні заклади кілька чоловік. Коли вертався з фронту хтось із дядьків, то збігалися всі односельці.

А ще не можу забути голодний 47-й рік, коли завжди хотілося їсти. Особливо хліба. У четвертому класі на Дуківці нам давали ріденький пшоняний кандьор (суп), навіть не засмажений, і шматочок хліба. Хліб я ховав у сумку, щоб вдома з'їсти з молоком. Пам'ятаю: сиджу за столом у хаті і дивлюся на той хліб: Ну чого його так хочеться? Мабуть, тому, що його мало. Влітку ми ішли в степ і об'їдалися шовковицею. Мене раз так занудило від неї, що я віддав відро шовковиці комусь із хлопців. Про хліб думали повсякчас. Ішли якимось дорогою в степ, а Дусько Погорілий і каже:

- А що аби оце ми йдемо, а на дорозі лежить хлібина...

У нас вдома були свої жорна, або, як ми казали, «камінці». Влітку я повинен був змолоти на «камінцях» сою чи кукурудзу (пшениці не було) і нарвати відро вишень. У нас був великий садок, коли вишні цвіли, то всі задивлялися. Хлопці щоліта обкрадали садок, закрутивши двері проволкою, щоб ми не вийшли. Доводилося у вікно вилазити вранці. Тепер я розумію, що ті дитячі зухвалі витівки були спричинені голодом, а тоді було образливо і страшно... Крадіжки були. Якимось уже десь опівночі ми почули: хтось гупає, лізе до теляти. Батько не насмілився вийти, а сів перед порогом на стільчику з сокирою.

- Будуть лізти в хату – рубатиму, - сказав нам з матір'ю.

Хвалити Бога, нас не зачепили. Вранці ми глянули, а батько так і спить із сокирою перед дверима. Теля не вкрали, хоч і лізли. В клубі прилюдно судили і вбивць, і крадіїв. Був і я на одному із судів.

У голодовку батько з братом Михайлом поїхали в Кизляр до черкесів на заробітки. Батько повернувся, а брат там помер. Туди їздили і сестри Галина і Катерина. Натерпілися всього. Михайлова жінка Катря опухла з голоду, такою і залишалася, та невдовзі й померла. Тоді, як і біженці в роки війни, так і в голодні роки, ходили прохачі. Вранці - уже стукають у вікно:

- Дайте що-небудь.

Якщо щось було в хаті їстівне, винесе мати жінці з дитиною пиріжок чи дві картоплини, буряк, і вони підуть далі.

І після 47 – го було скрутно. Батько був економний, стежив, щоб нічого не пропало. Було, заріже поросся, а сало поріже на шматки, посолить, складе в ящик – і на горище. Їсти хочеться. То я полізу, витягну аж з-під споду кусок сала, відріжу так, щоб не дуже помітно було, присолю, покладу туди ж, а сам піду в садок чи в

соняшники і смакую.Бачив я в житті багато, але ніколи не забудуться ті гіркі напівголодні воєнні і післявоєнні роки.»

Після розповіді Миколи Остаповича ми зрозуміли, що слід цінувати кожну хвилину свого мирного життя і робити все для того, щоб наша земля ставала ще багатшою і красивішою.